

การประเมินความเหมาะสมของการใช้ยาปฏิชีวนะในผู้ป่วยเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปีที่ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันตามแนวทางเวชปฏิบัติ โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

วีริกา บุญวงศ์, พ.บ.¹

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายเป็นลำดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้และความเหมาะสมของยาปฏิชีวนะ รวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจสั่งยาในผู้ป่วยเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปีที่มีโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน ระยะเชิงปริมาณเป็นการทบทวนเวชระเบียนย้อนหลังจำนวน 400 ราย ระหว่าง พ.ศ. 2564–2568 โดยสุ่มอย่างเป็นระบบตามสัดส่วนรายปี และประเมินความเหมาะสมด้านข้อบ่งชี้ ชนิดยา ขนาดยา และระยะเวลาการรักษาในผู้ได้รับยาปฏิชีวนะ ระยะเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างกับแพทย์ 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนบูรณาการผลด้วยตารางแสดงผลแบบบูรณาการ การวิจัยดำเนินการระหว่างวันที่ 16 มิถุนายนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2569

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วย 104 จากผู้ป่วยทั้งหมด 400 ราย ได้รับยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 26.00 และ ผู้ป่วยนอก 67 จากผู้ป่วยนอกทั้งหมด 278 ราย ได้รับยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 24.10 โดย ceftriaxone เป็นยาที่ใช้บ่อยที่สุด ในผู้ได้รับยาปฏิชีวนะพบการใช้ยาเหมาะสมครบทุกองค์ประกอบ 54 ราย (ร้อยละ 51.92) และไม่เหมาะสมอย่างน้อยหนึ่งองค์ประกอบ 50 ราย (ร้อยละ 48.08) จากผู้ได้รับยาปฏิชีวนะทั้งหมด 104 ราย โดยพบความไม่เหมาะสมด้านข้อบ่งชี้มากที่สุด จำนวน 36 ราย (ร้อยละ 34.62) รวมทั้ง การรับบริการแบบผู้ป่วยนอก (OR = 2.73; 95% CI: 1.18–6.33; p = 0.024) และการไม่ส่งตรวจอุจจาระ (OR = 4.91; 95% CI: 1.88–12.87; p = 0.001) มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาปฏิชีวนะไม่เหมาะสมในการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว ผลการสัมภาษณ์ชี้ว่า ความไม่แน่นอนทางคลินิก ภาระงาน ความคาดหวังของผู้ปกครอง และข้อจำกัดของระบบสนับสนุนการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับรูปแบบการสั่งยา สรุปได้ว่า ผู้ได้รับยาปฏิชีวนะเกือบครึ่งหนึ่งมีการใช้ยาไม่เหมาะสมอย่างน้อยหนึ่งองค์ประกอบ โดยพบความไม่เหมาะสมด้านข้อบ่งชี้มากที่สุด ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนามาตรการส่งเสริมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผล จึงควรส่งเสริมการใช้แนวทางเวชปฏิบัติ การทบทวนการสั่งยา และการพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจทางคลินิก

คำสำคัญ : ยาปฏิชีวนะ, โรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน, เด็กอายุน้อยกว่า 5 ปี, การใช้ยาอย่างสมเหตุผล

¹ นายแพทย์ชำนาญการ, โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์ ; E-mail: wewiiz094@gmail.com

Evaluation of the Appropriateness of Antibiotic Use in Children Under 5 Years Old with Acute Diarrhea According to Clinical Practice Guidelines at Sawanpracharak Hospital

Wewika Boonwong, M.D.¹

Abstract

This explanatory sequential mixed-methods study aimed to examine antibiotic prescribing and its appropriateness, as well as the contexts related to prescribing decisions among children under 5 years of age with acute diarrhea. The quantitative phase involved a retrospective review of 400 medical records from 2021 to 2025, selected through systematic sampling proportional to the number of patients in each year. Appropriateness among antibiotic recipients was assessed in terms of indication, drug selection, dosage, and treatment duration. In the qualitative phase, semi-structured interviews were conducted with 12 physicians. Data were analyzed using descriptive statistics, association analyses, and content analysis. The findings were subsequently integrated using a joint display. The study was conducted from June 16 to July 31, 2026.

The results showed that 104 of the 400 patients (26.00%) received antibiotics, while 67 of the 278 outpatients (24.10%) received antibiotics. Ceftriaxone was the most frequently prescribed antibiotic. Among the 104 antibiotic recipients, 54 prescriptions (51.92%) were appropriate across all components, whereas 50 (48.08%) were inappropriate in at least one component. Inappropriate indication was the most common problem, occurring in 36 patients (34.62%). In univariable analyses, outpatient care (OR = 2.73; 95% CI: 1.18–6.33; $p = 0.024$) and the absence of stool testing (OR = 4.91; 95% CI: 1.88–12.87; $p = 0.001$) were associated with inappropriate antibiotic use. The interviews indicated that clinical uncertainty, workload, parental expectations, and limitations of decision-support systems were related to prescribing practices. In conclusion, nearly half of the antibiotic recipients had inappropriate antibiotic use in at least one component, with inappropriate indication being the most common problem. These findings may be used to support the development of measures promoting rational antibiotic use. Guideline adherence, prescription review, and clinical decision-support systems should therefore be strengthened.

Keywords : antibiotics, acute diarrhea, children under five years, rational drug use

¹ Medical Doctor, Professional Level, Sawanpracharak Hospital, Nakhon Sawan Province ; E-mail: wewiiz094@gmail.com